

บทความวิชาการ (ภาษาไทย) : ACADEMIC ARTICLE (THAI)

ระบบการประเมินบทความก่อนการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการในประเทศไทย :

ปัญหาและกลยุทธ์ในการแก้ไข

PEER REVIEW SYSTEM FOR PUBLISHING IN ACADEMIC JOURNALS IN
PRACTICE IN THAILAND: CHALLENGES AND CORRECTIVE STRATEGIES

มัลลิกา ธรรมจริยาวัฒน์

MUNLIKAR THUMMAJARIYAWAT

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จำเนียร จวงตระกูล

JAMNEAN JOUNGTRAKUL

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสต์

FAR EAST UNIVERSITY

เกาหลีใต้

REPUBLIC OF KOREA

รับบทความ : 27 กุมภาพันธ์ 2563/รับแก้ไข : 16 เมษายน 2563/ตอบรับบทความ : 8 พฤษภาคม 2563

Received : 27 February 2020/Revised : 16 April 2020/Accepted : 8 May 2020

บทคัดย่อ

การใช้ระบบการประเมินเพื่อกลั่นกรองบทความวิชาการก่อนตีพิมพ์ในวารสารวิชาการได้รับการยอมรับทั่วโลก ระบบนี้เริ่มต้นใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1731 นับถึงปัจจุบันนี้เป็นเวลา 289 ปี วัตถุประสงค์สำคัญคือ คัดกรองให้ได้บทความที่มีคุณภาพสูง มีความแกร่งทางวิชาการเพื่อเผยแพร่สู่สังคมและสาธารณะ เป็นการพัฒนาและยกระดับคุณภาพงานวิชาการให้มีมาตรฐาน วิธีการคือ ให้ผู้ประเมินที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาจำนวนหนึ่ง อ่านแล้วรายงานผลว่ามีมาตรฐานที่สมควรจะตีพิมพ์หรือไม่ มีการแก้ไขปรับปรุงอย่างไร แต่การประเมินที่ใช้อยู่จะมีข้อดีอยู่มากแต่ก็มีปัญหาหลายด้าน เช่น ปัญหาการขาดแคลนผู้ประเมิน และปัญหาคุณภาพของผู้ประเมิน ประเทศไทยได้ใช้ระบบนี้มาระยะหนึ่ง พบปัญหาหลายด้าน เช่นกัน บทความนี้เสนอสาระสำคัญ แนวคิดเกี่ยวกับระบบการประเมินบทความ ส่วนประกอบหลักของระบบการประเมินบทความ รูปแบบการประเมิน กระบวนการประเมิน ปัญหาและกลยุทธ์การแก้ไข และสรุปโดยมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่อง และได้นำเสนอปัญหาท้าทาย 12 ประการ พร้อมทั้งกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหา 12 ประการ เพื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถนำไปพิจารณาดำเนินการให้บังเกิดผลตามเป้าหมายเชิงประจักษ์ต่อไป

คำสำคัญ : วารสารวิชาการ, บทความวิชาการ, ผู้ประเมินบทความ, ระบบการประเมินบทความ, กระบวนการประเมินบทความ, ปัญหากระบวนการประเมินบทความ, กลยุทธ์การแก้ไขปัญหา

ABSTRACT

A peer review system of articles prior to approval for publishing in an academic journal is the most accepted practice all over the world. This system originated in 1731, 289 years ago. The two major objectives of this system are to ensure that articles to be published are of high quality and to develop and upgrade the quality of knowledge in each field to the highest acceptable standard. The method of the system is to have a certain number of peers who are accepted to be the most qualified persons in the fields to review and evaluate those articles submitted for consideration to be published in such journal. Although there are several strengths and benefits derived from peer review system, certain weaknesses are proposed, such as a lack of qualified reviewers and poor quality of reviewers. Thailand has adopted this system to apply to academic publishing and conference papers for a certain period of time and similar problems have been found. This article aims to study the peer review system and the process being applied for acceptance in academic journals in Thailand. The essence of the paper comprises: the concepts of peer review system; the major component of the peer review system; types of peer review; the process of peer review; challenges to the peer review system and corrective strategies; conclusions and recommendations.

Keywords : Academic journal, Academic article, Peer, Peer review system, Peer review process, Challenges, Corrective strategies

บทนำ

การนำระบบการประเมินบทความก่อนการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการได้รับความนิยมน้อยลงแพร่หลายมากขึ้นในประเทศไทย เมื่อหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษาได้กำหนดให้วิทยานิพนธ์และดุษฎีนิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาจะต้องได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการที่เป็นที่ยอมรับเสียก่อนจึงจะสำเร็จการศึกษาได้ ในการตีพิมพ์นั้นบทความจะต้องผ่านการพิจารณาถ้อยแถลงจากผู้ประเมินก่อน เพื่อให้วารสารวิชาการรองรับเพียงพอต่อการสำเร็จการศึกษามหาวิทยาลัยทั่วประเทศจึงได้ก่อตั้งวารสารวิชาการขึ้นมา นอกจากนี้ยังได้มีข้อกำหนดเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ประจำหลักสูตรรวมทั้งอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ตลอดจนผู้ที่จะเป็นกรรมการหรือประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์ว่าจะต้องมีผลงานตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติหรือนานาชาติที่เป็นที่ยอมรับตามจำนวนผลงานที่กำหนดไว้ ประกอบกับข้อกำหนดในการเสนอขอตำแหน่งทางวิชาการของบุคลากรสายวิชาการ และตำแหน่งงานสายสนับสนุนวิชาการ ได้กำหนดให้ผู้เสนอขอตำแหน่งต้องมีผลงานตีพิมพ์ตามจำนวนผลงานที่แตกต่างกันออกไปตามประเภทและระดับของตำแหน่ง ทำให้ความจำเป็นและความต้องการในการตีพิมพ์เผยแพร่มิเพิ่มมากขึ้นนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญญาความล่าช้าในการตีพิมพ์ ปัญหาด้านคุณภาพของผลงานวิชาการ ปัญหาด้านการโจรกรรมทางวรรณกรรม ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ปัญหาการกำหนดราคาค่าตีพิมพ์ในอัตราที่สูงจนเกินควร รวมไปถึงปัญหาด้านกฎหมายต่าง ๆ ที่มีโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญาก็ด้วย ในขณะเดียวกันปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ มิได้เกิดขึ้นเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้นแต่ยังเกิดขึ้นในต่างประเทศเช่นกัน จนมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ระบบนี้อย่างกว้างขวางและเสนอให้มีการปรับปรุงระบบนี้อย่างต่อเนื่อง เช่น Malcom (2018, pp. 385-38), McNair, Phuong, Cseri, and Szekely (2019, pp. 1-9), Smith (2006, pp. 178-182), Belluz and Hoffman (2015, online), eContent Pro (2017, online) และ Carroll (2018, online) เป็นต้น

อันเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้เขียนเกิดความสนใจที่จะศึกษาและเขียนบทความวิชาการเรื่องนี้ โดยในบทความนี้จะได้นำเสนอสาระสำคัญประกอบด้วย 1) บทนำ คือส่วนนี้ 2) แนวคิดเกี่ยวกับระบบการประเมินบทความก่อนการตีพิมพ์ 3) ส่วนประกอบหลักของระบบการประเมินบทความก่อนการตีพิมพ์ 4) รูปแบบการประเมินบทความก่อนการตีพิมพ์ 5) กระบวนการประเมินบทความก่อนการตีพิมพ์ 6) ปัญหากระบวนการประเมินบทความก่อนการตีพิมพ์และกลยุทธ์การแก้ไข 7) สรุปและเสนอแนะ

แนวคิดเกี่ยวกับระบบการประเมินบทความ

1. ความเป็นมาของการประเมินบทความก่อนการตีพิมพ์

การจัดทำวารสารวิชาการที่เรียกว่า Scientific Journal ซึ่งตีพิมพ์บทความวิจัยเริ่มต้นครั้งแรกโดย The Royal Society of London ได้ก่อตั้งวารสารวิชาการ ชื่อ Philosophical Transactions ขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1655 แต่ยังไม่มีการใช้ระบบการประเมินบทความก่อนการตีพิมพ์ บรรณาธิการวารสารจะเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะตีพิมพ์บทความใด (Frontiers Science & research news, 2016, online) การใช้ระบบการประเมินเพื่อกลั่นกรองบทความวิชาการก่อนการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการได้รับการยอมรับทั่วโลก ระบบนี้ในบทความนี้จะเรียกว่าระบบการประเมินบทความก่อนการตีพิมพ์ (Peer review system) เริ่มต้นใช้อย่างเป็นระบบและเป็นทางการมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1731 โดย The Royal Society of Edinburgh (Shema, 2014, online; Frontiers Science & research news, 2016, online) การใช้ระบบนี้ได้รับความนิยมไปทั่วโลกและได้มีการพัฒนากระบวนการและวิธีการในการประเมินอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้ สำหรับในประเทศไทยนั้นวารสารที่ก่อตั้งและดำเนินการต่อเนื่องมาเป็นเวลายาวนานคือ Journal of the Medical Association of Thailand ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1918 มีอายุครบ 100 ปีในปี 2018 เป็นวารสารที่ได้รับการบรรจุอยู่ในฐานต่าง ๆ ที่สำคัญจำนวนมาก เช่น SciVerse Scopus รวมทั้ง TCI และ ACI (Journal of the Medical Association of Thailand, nd, online) อย่างไรก็ตาม การนำระบบการประเมินบทความวิชาการเพื่อคัดกรองบทความก่อนการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมีการขยายตัวแพร่หลายมากขึ้นในประเทศไทย เมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษาได้กำหนดเป็นเงื่อนไขให้วิทยานิพนธ์และดุษฎีนิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาจะต้องได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการที่เป็นที่ยอมรับเสียก่อนจึงจะสำเร็จการศึกษาได้ รวมทั้งการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับคุณสมบัติของอาจารย์และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์ ตลอดจนการขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการและตำแหน่งต่าง ๆ ในสถาบันการศึกษาต้องมีผลงานตีพิมพ์ในวารสารวิชาการตามที่กำหนดอีกด้วย สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศจึงได้ก่อตั้งวารสารวิชาการขึ้นมาเป็นจำนวนมากต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้

2. คำจำกัดความของการประเมินบทความก่อนการตีพิมพ์

การประเมินบทความวิชาการโดยผู้ประเมินหรือ Peer Review เป็นระบบการประเมินคุณภาพของงานวิจัยและการนำเสนองานวิจัยก่อนที่จะมีการตีพิมพ์ (HSPC. 2016-2019, online) เป็นการตรวจสอบงานวิชาการเพื่อช่วยในการปรับปรุงคุณภาพของงานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่สู่สาธารณะ (Elsevier, 2019, online) ระบบนี้มีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่าระบบกรรมการตัดสินผลงานวิชาการ หรือ Refereeing (VTeX, nd., online) ดังนั้นการประเมินผลงานวิชาการโดยผู้ประเมิน (Peers) หรือคณะกรรมการผู้ประเมิน (Referees) จึงเป็นการตรวจสอบประเมิน เพื่อกลั่นกรองผลงานทางวิชาการรวมทั้งบทความการวิจัย หรือบทความในรูปแบบต่าง ๆ โดยผู้ประเมินหรือกรรมการผู้ประเมิน เพื่อให้ได้บทความที่มีคุณภาพสูง ก่อนที่จะอนุมัติให้ตีพิมพ์บทความเหล่านั้นในวารสารวิชาการเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะต่อไป

3. วัตถุประสงค์ของการประเมินบทความก่อนการตีพิมพ์

การประเมินบทความมีวัตถุประสงค์สำคัญสามประการคือ 1) เพื่อให้ได้บทความที่มีคุณภาพสูงสำหรับวารสารเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่สู่สาธารณะ 2) เพื่อช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญบทความสามารถปรับปรุงผลงานวิชาการของตนให้มีคุณภาพสูงขึ้นได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับก่อนที่จะวารสารจะตีพิมพ์เผยแพร่สู่สาธารณะ และ 3) เพื่อขยายเครือข่ายของนักวิจัยหรือนักวิชาการภายในชุมชนวิจัยหรือวิชาการให้กว้างขวางยิ่งขึ้น (Elsevier, 2019, online) ระบบการประเมินบทความก่อนการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการนี้จึงเป็นระบบที่ช่วยสร้างเสริมคุณภาพของบทความและสร้างสรรค์นักวิจัยหรือนักวิชาการให้มีคุณภาพมากขึ้น รวมทั้งเป็นการเชื่อมโยงชุมชนนักวิจัยหรือนักวิชาการให้เข้ามาเป็นเครือข่ายและสามารถทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์งานวิจัยหรืองานวิชาการที่มีคุณภาพสูงเพื่อรับใช้สังคมได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

4. หลักการของการประเมินบทความก่อนการตีพิมพ์

สภาการวิจัยสุขภาพและการแพทย์แห่งชาติ (National Health and Medical Research Council: NHMRC) แห่งประเทศออสเตรเลีย ได้ให้การรับรองหลักการของการประเมินบทความทางวิชาการ (Principles of peer review) เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2556 มีหลักการสำคัญแปดประการ ประกอบด้วย 1) ความเป็นธรรม (Fairness) กระบวนการประเมินมีความเป็นธรรมและยอมรับว่ามีความเป็นธรรมโดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย 2) ความโปร่งใส (Transparency) ทุกขั้นตอนของการประเมินมีความโปร่งใส 3) ความเป็นอิสระ (Independence) ผู้ประเมินให้ข้อปรึกษาโดยอิสระ นอกจากนี้ยังมีผู้กำกับดูแลที่มีความเป็นอิสระคอยกำกับดูแลกระบวนการประเมินโดยประธานและผู้สังเกตการณ์ที่เป็นอิสระ 4) ความเหมาะสมและความสมดุล (Appropriateness and balance) ประสพการณ์ ความเชี่ยวชาญ และการดำเนินการของผู้ประเมินมีความเหมาะสมกับเป้าหมายและขนาดของการให้ทุน 5) การมีส่วนร่วมของชุมชนวิจัย (Research community participation) ผู้ที่รับทุนของผู้เสียภาษีควรทำตัวให้พร้อมที่จะเข้าร่วมในกระบวนการประเมิน รวมทั้งเป็นที่เลี้ยงให้แก่นักวิจัยใหม่เท่าที่สามารกระทำได้ 6) การรักษาความลับ (Confidentiality) ผู้เข้าร่วมถือว่าการรักษาความลับเป็นสิ่งสำคัญต่อความเป็นธรรมและความแกร่งของระบบการประเมิน 7) ความเป็นกลาง (Impartiality) การประเมินมีความเป็นรูปรธรรมและมีความเป็นกลางอย่างยุติธรรมด้วยการมีกระบวนการที่เหมาะสมในการจัดการความขัดแย้งในผลประโยชน์ทั้งตามที่เป็นจริงและตามการรับรู้ 8) คุณภาพและความเป็นเลิศ (Quality and excellence) สภาการวิจัยสุขภาพและการแพทย์แห่งชาติ จะใช้ความพยายามอย่างต่อเนื่องในการปรับปรุงโดยอาศัยหลักการใช้พยานหลักฐานในการปรับปรุงกระบวนการประเมินเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการตัดสินใจที่มีคุณภาพสูงสุดโดยผ่านกระบวนการประเมิน (NHMRC, 2013, online) นอกจากนี้ เครือข่ายองค์การให้คำปรึกษาทางวิทยาศาสตร์ของสหภาพยุโรป (The European Union Agencies Network for Scientific Advice: EU-ANSA) ได้กำหนดหลักการในการประเมินบทความทางวิชาการไว้หกประการคือ 1) การกำหนดกระบวนการประเมินอย่างชัดเจนเพื่อให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง 2) การจัดหาผู้ประเมินที่มีความเชี่ยวชาญและมีคุณภาพสูง 3) การใช้กระบวนการที่โปร่งใสเพื่อหลีกเลี่ยงอคติและเพื่อให้ได้รับการยอมรับ 4) การมีทรัพยากรที่เพียงพอต่อการดำเนินงาน 5) การมีหน่วยสนับสนุนทางเทคนิคอย่างเพียงพอ 6) การบูรณาการกระบวนการของหน่วยงานเพื่อให้แน่ใจว่าผลการดำเนินงานมีคุณภาพดี (Cockburn & Deluyker, 2016, online)

นอกเหนือจากหลักการต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ยังมีหลักการที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกันมาคือหลักการอาสาสมัคร (Volunteer) กล่าวคือผู้ที่ทำหน้าที่ผู้ประเมินถือว่าเป็นอาสาสมัครหรือจิตอาสาที่ทำงานด้วยความสมัครใจโดยไม่มีค่าตอบแทนใด ๆ โดยการทำงานจะเป็นไปตามหลักการต่างตอบแทน (Reciprocity) ซึ่งกันและกันในวงวิชาการ (Knowledge Base, nd, online; Elsevier, 2020, online) แม้ว่าในประเทศไทยจะมีการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินแก่ผู้ประเมินอยู่บ้างก็ตาม ในประเด็นนี้กำลังเป็นข้อถกเถียงกันมากในต่างประเทศ

(Collabra: Psychology, 2015, online) ทั้งนี้ Pomeroy (2018, online) นำเสนอข้อมูลสรุปได้ว่า แม้ว่าการประเมินบทความจะเป็นงานที่สำคัญส่วนหนึ่งของการประกอบการธุรกิจการพิมพ์ของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่แล้วผู้ประเมินทำงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเลย จากการศึกษาพบว่า แรงงานที่ผู้ประเมินทำให้แก่วารสารวิชาการในปีหนึ่งมีมูลค่าเป็นเงินได้ถึง 2.57 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา (\$2.57 billion) เมื่อพิจารณาจากเงินจำนวนนี้แล้ว จะเห็นว่าผู้ประเมินได้บริจาคแรงงานให้แก่สำนักพิมพ์ เป็นบริษัทที่ประกอบการธุรกิจเพื่อผลกำไรในการประเมินบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารจำนวนมหาศาลจึงน่าจะลดราคาให้แก่ผู้อ่านบ้างแต่ก็ไม่ได้มีการลดราคาแต่อย่างใด ทั้งนี้ Elsevier บริษัทสำนักพิมพ์ที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งยังคงทำกำไรปีหนึ่งถึงเกือบร้อยละ 37 เฉพาะในปี 2017 ปีเดียว Elsevier มีกำไรถึง 1.23 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา (\$1.23 billion) จากยอดขาย 3.35 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา (\$3.35 billion) ประเด็นนี้จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะต้องมีการศึกษาอย่างกว้างขวางต่อไป

ส่วนประกอบหลักของระบบการประเมินบทความ

การนำเสนอส่วนประกอบที่สำคัญของระบบการประเมินบทความก่อนการตีพิมพ์สามารถแสดงโดยภาพตามแบบจำลอง ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และ ผลผลิต (Output) หรือ IPO ตามแนวทางการดำเนินงานของ MacCuspie and Drake (2014, p. 18) ดังจะได้อธิบายแต่ละส่วนโดยสังเขปดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยนำเข้า มีปัจจัยสำคัญสองปัจจัยคือ 1) ผู้เขียนบทความ ได้แก่ นักวิจัย นักวิชาการ อาจารย์ที่ประสงค์จะเผยแพร่ผลงานวิจัยหรือผลงานวิชาการของตนสู่สาธารณะ อาจเป็นข้อบังคับหรือเงื่อนไขของการรับทุนวิจัยหรือสมัครใจที่จะเผยแพร่ความรู้และประสบการณ์ของตนที่เขียนออกมาทั้งในลักษณะบทความวิจัยหรือบทความวิชาการและบทความประเภทอื่น ๆ ในส่วนของอาจารย์จะเก็บสะสมผลงานการตีพิมพ์ของตนเพื่อยื่นขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ นอกจากนี้ ยังนำไปอ้างอิงตามข้อกำหนดการเป็นอาจารย์ผู้สอน อาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร รวมทั้งการเป็นที่ปรึกษาหรือผู้ควบคุมหรือเป็นกรรมการสอบหรือประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์ของนิสิตนักศึกษา นอกจากนี้ยังได้แก่นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นระดับบัณฑิตศึกษา มีข้อกำหนดหรือเงื่อนไขในการสำเร็จการศึกษาว่าจะต้องตีพิมพ์ผลงานวิจัยจากวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เสียก่อน แล้วจึงนำผลงานที่ตีพิมพ์แล้วไปยื่นขอจบการศึกษา ผู้เขียนบทความจะต้องรับผิดชอบในการเขียนบทความตามแบบที่กำหนดอย่างครบถ้วน (APA., 2010, pp. 1-14, online; Wordvice, nd., online) 2) บทความทางวิชาการ จะมีความแตกต่างจากบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์รายวัน หรือรายสัปดาห์ หรือแมกกาซีน หรือวารสารทั่ว ๆ ไป เพราะบทความทางวิชาการจะมีรูปแบบที่เฉพาะเจาะจงรวมทั้งการอ้างอิงตามแบบการอ้างอิงที่วารสารวิชาการกำหนดที่สำคัญยิ่งคือบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการจะต้องผ่านการประเมินจากผู้ประเมินซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการ หรือสาขาวิชาอื่น ๆ ก่อนการอนุมัติให้ตีพิมพ์ บทความทางวิชาการแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท แต่ที่เป็นที่นิยมตีพิมพ์ในวารสารวิชาการโดยทั่วไปมีห้าประเภทคือ คือ ประเภทที่หนึ่ง บทความจากต้นฉบับงานวิจัย (Original research) เป็นการนำเสนอข้อมูลจากการวิจัยกล่าวคือ นำเอาข้อมูลหรือผลการวิจัยมาเขียนเป็นบทความรูปแบบของบทความประเภทนี้จะแตกต่างกันออกไปตามแต่ละสาขาวิชาการหรือวิชาชีพและประเภทของวิธีการศึกษา (Springer, 2019, online) ประเภทที่สอง บทความปริทรรศน์ (Review articles) เป็นบทความที่สรุปงานวิจัยที่ครอบคลุมหัวข้อวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งและมุมมองเกี่ยวกับสถานะของสาขาวิชาและทิศทางในอนาคต บทความประเภทนี้มักจะเขียนโดยผู้นำในสาขาวิชาการหรือวิชาชีพสาขาใดสาขาหนึ่งหลังจากที่ได้รับเชิญจากบรรณาธิการของวารสารฉบับใดฉบับหนึ่ง บทความปริทรรศน์มักจะมีผู้อ่านอย่างกว้างขวาง เช่น อ่านโดยนักวิจัยที่กำลังต้องการข้อมูลเบื้องต้นอย่างละเอียดของสาขาใดสาขาหนึ่ง (Springer, 2019, online) ประเภทที่สาม บทความกรณีศึกษา (Case studies)

บทความประเภทนี้ จะรายงานอย่างเฉพาะเจาะจงในเรื่องของปรากฏการณ์ เป้าหมายของกรณีศึกษาคือการทำให้นักวิจัยอื่นได้รับทราบถึงความเป็นไปได้ว่าปรากฏการณ์เฉพาะเจาะจงนั้นอาจจะเกิดขึ้นจริง การศึกษาประเภทนี้ มักจะใช้ในวงการแพทย์เพื่อรายงานการเกิดขึ้นของสิ่งที่ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้มาก่อน (Springer ,2019, online) ประเภทที่สี่ บทความระเบียบวิธี (Methodologies or methods) บทความประเภทนี้นำเสนอวิธีการทดลองแบบใหม่ การทดสอบใหม่ หรือกระบวนการใหม่ วิธีการที่นำมาอธิบายอาจจะเป็นทั้งที่เป็นแบบใหม่ทั้งหมดหรืออาจจะนำเสนอวิธีที่ค้นพบใหม่ของวิธีการปัจจุบันก็ได้ บทความจะอธิบายที่แสดงให้เห็นความก้าวหน้าไปจากสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (Springer, 2019, online) ประเภทที่ห้า บทปริทรรศน์หนังสือ (Book reviews) เป็นการเขียนที่ถือว่าเป็นผลงานทางวิชาการประเภทหนึ่ง ทำหน้าที่ในการอธิบายหรือบรรยายและประเมินในเชิงวิพากษ์ด้านต่าง ๆ ของหนังสือ รวมทั้ง เนื้อหา คุณภาพ ความหมาย และความสำคัญของหนังสือ เป็นรูปแบบการสื่อสารที่สำคัญยิ่งในโลกของนักวิชาการ เป็นการเปิดโอกาสให้นักวิจัย สำนักพิมพ์ ได้ทำการเผยแพร่หนังสือของตน นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้วารสาร สังคม และ สมาคมในสาขารองขนาดเล็กสาขาต่าง ๆ ได้มีช่องทางในการเผยแพร่งานวิจัยใหม่ ๆ ในสาขาต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางสำหรับผู้่านได้พิจารณาว่าสมควรจะอ่านหนังสือเล่มนั้นหรือไม่ (Lee et al., 2010, pp. 57-69; AJE Scholar, 2019, online)

2. กระบวนการ

กระบวนการ ประกอบด้วยส่วนสำคัญดังต่อไปนี้คือ 1) หนังสือเชิญชวนให้ส่งบทความ (Call for papers) เป็นหนังสือแจ้งรายละเอียดต่าง ๆ ที่ประสงค์จะให้ผู้เขียนและสาธารณชนได้รับทราบ หนังสือเชิญชวนนี้อาจปรากฏบนเว็บไซต์ของวารสาร หรือสื่ออื่น ๆ เพื่อให้เข้าถึงผู้ประสงค์จะเขียนบทความส่งไปตีพิมพ์ ทั้งนี้ดูตัวอย่างได้จาก Call for Papers (2019, online) 2) เว็บไซต์ของวารสาร (Journal websites) วารสารแต่ละฉบับจะมีเว็บไซต์ของตนเอง เพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับวารสาร ข้อกำหนดหรือเงื่อนไขต่าง ๆ โดยละเอียด ผู้เขียนต้องศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ก่อนลงมือเขียนบทความ ทั้งนี้ดูตัวอย่างได้จาก Academy of Management Review (2019, online) 3) สำนักงานบริหารกิจการวารสาร (Journal administrative office) เป็นผู้ดูแลเว็บไซต์ของวารสาร คอยกำกับดูแลระบบและกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินการของวารสาร เพื่อประสานงานกับผู้เขียน และผู้ประเมินฝ่ายผลิต และฝ่ายอื่น ๆ ตามคำสั่งของหัวหน้ากองบรรณาธิการ รวมทั้งรับผิดชอบในการประเมินบทความเบื้องต้น (Wiley, 2000-2019, online) งานธุรการของวารสารภายใต้การกำกับดูแลของหัวหน้ากองบรรณาธิการ (Wiley, nd., online) 4) หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Editor in chief) เป็นผู้กำกับดูแลตัดสินใจทั้งปวงเกี่ยวกับบทความของวารสาร เช่น ตรวจสอบพิจารณาเบื้องต้น ตัดสินใจว่าจะรับหรือไม่รับไว้พิจารณา กำหนดผู้ประเมิน ตรวจสอบพิจารณาผลการประเมินประชุมกองบรรณาธิการ ตัดสินใจขั้นสุดท้ายในการรับหรือไม่รับตีพิมพ์บทความ วินิจฉัยและตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในกระบวนการตีพิมพ์ของวารสาร เป็นต้น (Tetzner, 2018, online) 5) กองบรรณาธิการ (Editorial board) (Insight Medical Publishing, 2020, online) ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญงานวิชาการแต่ละสาขาวิชาการและวิชาชีพ ที่เกี่ยวข้องกัวารสาร เพื่อช่วยในการตรวจพิจารณาวินิจฉัยและตัดสินใจเกี่ยวกับวารสาร เช่น ด้านเนื้อหาวิชาของแต่ละสาขาวิชาการและวิชาชีพ ด้านระเบียบวิธี เช่น วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยแบบผสม และอื่น ๆ ด้านสถิติ หรือการใช้โปรแกรมต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น เป็นองค์ประชุมปรึกษาหารือตัดสินใจขั้นสุดท้ายในการรับหรือไม่รับบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร (HSPC., 2016-2019, online) 6) แบบฟอร์มประเมินบทความ (Manuscript evaluation forms) เป็นเอกสารสำคัญที่ใช้ในการประเมินบทความที่ต้องออกแบบอย่างเหมาะสมกับบทความแต่ละประเภท เพราะบทความแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน จึงไม่สามารถใช้แบบฟอร์มเดียวกันได้ มิเช่นนั้นจะเกิดปัญหาในการตัดสินใจประเมิน เช่น การนำแบบประเมิน

บทความวิจัยมาใช้ประเมินบทความวิชาการ ย่อมทำให้บทความไม่ผ่านการประเมินเพราะบทความวิชาการ จะไม่มีหัวข้อเรื่องที่เป็นการบังคับในเนื้อหาของบทความวิจัย เมื่อสาระสำคัญเหล่านี้ขาดหายไปบทความวิชาการ จะไม่ผ่านการประเมิน เป็นต้น ปัญหานี้มักจะเกิดขึ้นบ่อยมากในการประเมินบทความของวารสารหลายฉบับ ในประเทศไทย ดังนั้นวารสารต่าง ๆ จึงควรให้ความสนใจประเด็นนี้มากขึ้น ผู้ประเมินบทความจะบรรจุข้อมูล รายละเอียดการประเมิน (VTeX., nd., online) ลงในแบบฟอร์มประเมินเพื่อเป็นหลักฐานใช้งานและอ้างอิงต่อไป (Wiley, nd., online) 7) ผู้ประเมินบทความ (Peer reviewers) (Lasker, 2018, pp. 13-23) เป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบการประเมินบทความเพื่อการตีพิมพ์ เพราะเป็นผู้อ่าน และตรวจสอบรวมทั้งประเมินบทความ พร้อมทั้งระบุจุดแข็งจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงบทความ ผู้ประเมินจึงต้อง เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ มีความสามารถทางวิชาการสูงมีคุณสมบัติเหมาะสมเพียงพอที่จะเป็นผู้ประเมิน บทความได้ โดยทั่วไปแล้วจะเป็นผู้จบปริญญาเอกและทำวิจัยพร้อมทั้งมีผลงานตีพิมพ์มากพอที่จะสามารถชี้จุดแข็ง และจุดบกพร่องพร้อมทั้งชี้แนะแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องและปรับปรุงบทความได้เป็นอย่างดี เป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณครูสูง และเป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรมในสังคม (Council of Science Editors, 2020, online)

3. ผลผลิต

ในส่วนของผลผลิตนี้จะมีสองอย่างคือ 1) บทความคุณภาพ (Final articles) คือเมื่อบทความได้ผ่าน กระบวนการต่าง ๆ ตามขั้นตอนการประเมินแล้วก็จะได้บทความที่มีคุณภาพตีพิมพ์ในวารสารวิชาการต่อไป (Wiley, 2000-2019, online) 2) วารสารคุณภาพ (Journals or academic journals) เมื่อวารสารได้นำบทความ ที่ผ่านการประเมินโดยผู้ประเมินกลายเป็นบทความที่มีคุณภาพมาตีพิมพ์ในวารสารแล้วก็จะได้วารสารวิชาการ ที่มีคุณภาพ เป็นแหล่งที่นักวิจัยใช้เป็นเวทีในการตีพิมพ์ข้อมูลหรือรายงานที่เป็นความรู้ใหม่หรือเป็นปัจจุบันในรูปแบบ ของบทความจากงานวิจัย (Explorable, nd., online) ต่อไป

รูปแบบการประเมินบทความ

การประเมินบทความมีหลายรูปแบบ (Lasker, 2018, pp. 13-23) แต่รูปแบบที่นิยมใช้ปฏิบัติกันอยู่โดยทั่วไปนั้น มีสี่แบบ (Elsevier, 2019, online) จะได้อธิบายโดยใช้ข้อมูลบางส่วนและรูปแบบการนำเสนอของ Lasker (2018, p. 15) มาเป็นแนวทางดังต่อไปนี้ 1) แบบการปกปิดเดี่ยว (Single blind review) คือการปกปิดชื่อผู้ประเมินฝ่ายเดียว คือผู้ประเมินบทความจะทราบชื่อผู้เขียนบทความ แต่ผู้เขียนบทความจะไม่ทราบชื่อผู้ประเมิน ยกเว้นผู้ประเมิน จะลงชื่อในแบบฟอร์มประเมินและมีความประสงค์จะเปิดเผยชื่อผู้ประเมิน ข้อดี คือผู้ประเมินไม่ได้รับอิทธิพลจากผู้เขียน เป็นการปกป้องผู้ประเมินจากการแค้นจากผู้เขียน ข้อเสียคือ มีความเป็นนามธรรมสูง มีความเป็นไปไม่ได้ที่จะมีความลำเอียง เข้าข้างหรือต่อต้านผู้เขียน อาจจะมีล่าช้า ในกรณีที่เป็นคู่แข่งกันอาจฉวยโอกาสลอกเลียนความคิดจากบทความ ที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์ 2) แบบการปกปิดคู่ (Double-blind review) คือปกปิดทั้งชื่อผู้เขียนและผู้ประเมิน ผู้เขียนไม่ทราบชื่อ ผู้ประเมินและผู้ประเมินก็ไม่ทราบชื่อผู้เขียน ข้อดีคือ ลดความลำเอียง ป้องกันการวิพากษ์วิจารณ์ที่ไม่จำเป็น ในกรณีที่เป็นคู่แข่งกัน ข้อเสียคือ มีความล่าช้าในการประเมิน บางกรณีอาจมีการประเมินแบบผิวเผิน 3) แบบการปกปิด สามด้าน (Triple-blind review) คือ ทั้งผู้เขียน ผู้ประเมิน และบรรณาธิการไม่ทราบชื่อของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ข้อดีคือ ลดความลำเอียงเนื่องจากทั้งสามฝ่ายไม่ทราบว่าใครเป็นใคร ข้อเสียคือ ต้องใช้เวลาและความพยายามมาก ในการจัดการเรื่องการปกปิดทั้งสามฝ่ายไว้เป็นความลับ 4) แบบเปิด (Open review) คือมีการเปิดเผยชื่อผู้ประเมิน และรายงานการอ่านและการประเมิน ผู้ประเมินและผู้เขียน ก็จะทราบชื่อของแต่ละฝ่าย ข้อดีคือ มีความโปร่งใสมากขึ้น มีความรวดเร็ว และคุณภาพการประเมินดีขึ้น ชื่อและความเห็นของผู้ประเมินปรากฏในบทความที่ตีพิมพ์

ข้อเสียคือ ผู้ประเมินอาจจะสมัครใจประเมินน้อยลง อาจจะมีการวิพากษ์วิจารณ์น้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเมินบทความของผู้เขียนที่รู้จักกัน แม้ว่าจะมีรูปแบบการประเมินหลายรูปแบบแต่รูปแบบที่นิยมใช้มากที่สุดในปัจจุบันคือรูปแบบการปกปิดคู่ (Double-blind review) เนื่องจากมีความเชื่อว่าจะช่วยลดความลำเอียงลงได้ และจะช่วยให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้องมากกว่าแบบอื่น ๆ (Kelly, Sadeghieh, & Adeli, 2014, pp. 227–243)

กระบวนการประเมินบทความ

กระบวนการประเมินบทความโดยทั่วไปแล้วจะประกอบด้วยส่วนประกอบต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน แต่มีการแบ่งขั้นตอนที่สำคัญแตกต่างกันออกไป เช่น VTeX (nd., online) แบ่งออกเป็นห้าขั้นตอน ในขณะที่ HSPC (2016-2019, online) และ BMC (2019, online) แบ่งออกเป็นเจ็ดขั้นตอน ส่วน Elsevier (2019, online) มีมากกว่า 10 ขั้นตอน ในขณะที่ Wiley (2000-2019, online) แบ่งออกเป็น 10 ขั้นตอน เป็นกระบวนการที่มีความชัดเจนมากจึงนำมาเป็นแนวทางในการอธิบายดังต่อไปนี้ 1) การนำส่งบทความ (Submission of paper) ผู้เขียนส่งบทความไปตามช่องทางที่กำหนด 2) การคัดกรองเบื้องต้นโดยสำนักงานบรรณาธิการ (Editorial office assessment) จะตรวจสอบส่วนประกอบและการจัดวางรูปแบบ (Author guidelines) ตามที่กำหนดไว้ ในขั้นตอนนี้จะไม่มีการประเมินคุณภาพของบทความ 3) การประเมินโดยหัวหน้ากองบรรณาธิการ (Appraisal by the Editor-in-Chief : EIC) หัวหน้ากองบรรณาธิการจะตรวจและพิจารณาว่าบทความมีความเหมาะสมหรือไม่ ในขั้นตอนนี้บทความอาจจะถูกปฏิเสธโดยไม่มีมีการประเมินก็ได้ 4) หัวหน้ากองบรรณาธิการมอบหมายงานให้ผู้ช่วยบรรณาธิการ (EIC Assigns an Associate Editor : AE) ดำเนินการต่าง ๆ ตามหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ 5) การเชิญผู้ประเมิน (Invitation to reviewers) ผู้ช่วยบรรณาธิการส่งหนังสือเชิญไปยังผู้ที่เห็นว่ามีคุณสมบัติที่จะเป็นผู้ประเมิน ซึ่งตามปกติแล้วจะต้องได้ผู้ประเมินสองคน 6) การตอบรับเป็นผู้ประเมิน (Response to invitation) ผู้ประเมินที่ได้รับเชิญจะพิจารณาว่าบทความมีความตรงกับความเชี่ยวชาญของตนหรือไม่ จะเป็นกรณีการขัดแย้งในผลประโยชน์หรือไม่ และตนเองมีเวลาที่จะทำการประเมินหรือไม่ ในกรณีที่ได้รับเชิญปฏิเสธก็อาจจะเสนอผู้ประเมินที่เห็นว่ามีคุณสมบัติให้เป็นที่ทางเลือกแทนตนก็ได้ 7) การดำเนินการประเมิน (Review is conducted) ผู้ประเมินจะจัดเวลาเพื่ออ่านบทความหลาย ๆ เทียบ ถ้าพบว่าในบทความมีปัญหาใหญ่หลายประเด็นในขั้นตอนนี้ผู้ประเมินอาจจะตัดสินใจที่จะปฏิเสธบทความได้โดยไม่ต้องมีการดำเนินการใด ๆ ต่อไปอีก แต่ถ้าเห็นว่าไม่มีประเด็นปัญหาใหญ่อื่นๆ ก็จะทำการประเมินแล้วนำส่งไปยังวารสารพร้อมทั้งข้อเสนอแนะว่าจะให้รับไว้ตีพิมพ์หรือจะปฏิเสธหรือขอให้มีการแก้ไขปรับปรุงบทความ 8) วารสารประเมินผลการประเมิน (Journal evaluates the reviews) ผู้ช่วยบรรณาธิการผู้รับผิดชอบการประเมินจะพิจารณาผลการประเมินทั้งหมดที่ได้รับกลับมา ถ้าผลการประเมินมีความแตกต่างกันอย่างมาก ผู้ช่วยบรรณาธิการอาจจะเชิญผู้ประเมินเพิ่มขึ้นอีกเพื่อทำการประเมินให้ความเห็นเพิ่มเติมอีก ก่อนที่จะทำการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง 9) การแจ้งผลการประเมิน (The decision is communicated) บรรณาธิการจะส่งผลการประเมินไปยังผู้เขียนบทความพร้อมแนบความเห็นของผู้ประเมิน 10) การดำเนินการขั้นต่อไป (Next steps) ถ้าเป็นการตอบรับที่จะตีพิมพ์บทความนั้น จะได้รับการส่งไปเพื่อทำการตีพิมพ์ต่อไป ถ้าคำตอบเป็นการปฏิเสธหรือส่งบทความนั้นกลับไปเพื่อให้ทำการแก้ไขเล็กน้อยหรือแก้ไขจำนวนมาก บรรณาธิการจะแนบความเห็นที่สร้างสรรค์ของผู้ประเมินไปด้วยเพื่อช่วยผู้เขียนบทความในการแก้ไขปรับปรุงบทความ ถ้าบทความได้รับการส่งกลับไปเพื่อให้ทำการแก้ไขปรับปรุงผู้ประเมินจะถูกคาดหวังว่าจะได้รับบทความฉบับแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้เว้นเสียแต่ผู้ประเมินจะเลือกที่จะถอนตัวจากการเข้าร่วมดำเนินการประเมินต่อไป อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เป็นการแก้ไขเพียงเล็กน้อยการประเมินขั้นสุดท้ายอาจจะกระทำโดยผู้ช่วยบรรณาธิการผู้รับผิดชอบก็ได้ (Wiley, 2000-2019, online)

ปัญหาและกลยุทธ์การแก้ไข

ปัญหาที่ถือว่าเป็นความท้าทายต่อระบบการประเมินบทความก่อนอนุมัติให้ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ พร้อมทั้งกลยุทธ์หรือแนวทางในการแก้ไขปัญหามีผู้เสนอไว้หลายแบบและหลายมุมมอง เช่น Kelly et al. (2014, pp. 227-243) Lasker (2018, pp. 13-23) Smith (2006, pp. 178-182) Thomas (2018, pp. 99-101) Ravindran (2016, online) เป็นต้น สำหรับในบทความนี้ได้นำมาประมวลและนำเสนอในรูปแบบของแบบจำลอง IPO (MacCuspie & Drake, 2014, p. 18) สามารถกำหนดได้อย่างละ 12 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหา

ปัญหาสามารถแบ่งออกได้เป็น 12 ประการ คือ 1) ปัญหาการขาดแคลนผู้ประเมิน ผู้ประเมินในบางสาขา ยังมีจำนวนไม่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธี เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยแบบผสม และอื่น ๆ (eContent Pro., 2017, online; Carroll, 2018, online) 2) ปัญหาคุณภาพของผู้ประเมิน สืบเนื่องจากปัญหาประการแรกทำให้มีผู้ประเมินส่วนหนึ่งเป็นผู้ประเมินที่มีคุณภาพไม่เพียงพอส่งผลให้บทความที่ผ่านการประเมินมีคุณภาพไม่เพียงพอนำไปสู่ปัญหาด้านคุณภาพหรือความแกร่งทางวิชาการของวารสารด้วย (Belluz & Hoffman, 2015, online; eContent Pro., 2017, online; Carroll, 2018, online) 3) ปัญหาแรงจูงใจของผู้ประเมิน (Collabra: Psychology, 2015, online; Enago Academy, 2018, online; Seeber & Zaharie, 2018, online) เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ผู้ประเมินเป็นงานอาสาสมัครหรืองานจิตอาสาซึ่งตามปกติแล้ว จะไม่มีค่าตอบแทน จึงจำเป็นต้องมีวิธีการที่จะจูงใจบุคลากรผู้มีคุณสมบัติที่จะเป็นผู้ประเมินให้มาทำหน้าที่นี้ เพิ่มมากขึ้น 4) ปัญหาความล่าช้าในการส่งผลการประเมิน (eContent Pro., 2017, online; Smith, 2006, pp. 178-182) ปัญหานี้ เป็นปัญหาใหญ่ที่ส่งผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของวารสารจึงจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ในการจัดการ อย่างมีประสิทธิภาพ 5) ปัญหาความลำเอียงของผู้ประเมิน (Smith, 2006, pp. 178-182; Mortimer, 2018, online) ความเป็นธรรมเป็นหลักการสำคัญอย่างหนึ่งของระบบการประเมินบทความจึงจำเป็นต้องหาวิธีให้การประเมิน มีความลำเอียงน้อยที่สุด 6) ปัญหาความคงเส้นคงวาของผลการประเมิน (Smith, 2006, pp. 178-182; Carroll, 2018, online) การใช้ดุลยพินิจของแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกันจึงทำให้เกิดความไม่คงเส้นคงวาหรือความไม่สม่ำเสมอ หรือความไม่แน่นอน ในการประเมินขึ้นได้ จึงจำเป็นต้องหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การใช้ดุลยพินิจอยู่ในหลักการ และหลักเกณฑ์ที่สามารถอธิบายได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น 7) ปัญหามาตรฐานแบบฟอร์มประเมิน (Falkenberg & Soranno, 2018, online; Higher Learning Research Communications, nd., online) ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง คือการใช้แบบฟอร์มการประเมินแบบเดียวในการประเมินบทความทุกประเภท เช่น ใช้แบบประเมินบทความวิจัย มาทำการประเมินบทความวิชาการ ทำให้ผู้ประเมินใช้ดุลยพินิจตัดสินปฏิเสธไม่อนุมัติให้ตีพิมพ์ เนื่องจากบทความวิชาการ ไม่มีเนื้อหาการวิจัยตามที่กำหนดไว้ในแบบฟอร์มประเมิน เป็นต้น 8) ปัญหาความซับซ้อนของระบบบริหารการประเมิน (eContent Pro., 2017, online; Springer Nature, 2020, online) ระบบการประเมินของบางวารสารอาจจะมี ความซับซ้อนมากเกินไป และอาจจะมีผู้ประเมินบางส่วนไม่คุ้นเคยกับระบบหรือเทคโนโลยีที่ใช้ในการประเมิน เช่น การประเมินแบบออนไลน์ เป็นต้น จึงสมควรจัดหาวิธีการที่เป็นทางเลือกให้แก่ผู้ประเมินโดยอนุโลมให้ส่งทางอีเมล หรือทางไปรษณีย์ได้ด้วย 9) ปัญหาค่าใช้จ่ายในการประเมินสูง (Richard & Shulenburger, 2003, pp. 10-19; Smith, 2006, pp. 178-182) นอกจากค่าใช้จ่ายทางตรงแล้วระบบการประเมินบทความยังมีค่าใช้จ่ายแฝง อยู่เป็นจำนวนไม่น้อย เช่น ค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสารระหว่างฝ่ายต่าง ๆ เป็นต้น จึงสมควรหาวิธีการในการทำงาน ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น 10) ปัญหาการโจรกรรมทางวรรณกรรม (Smith, 2006, pp. 178-182; Tancock, 2018, online) การโจรกรรมทางวรรณกรรมมีหลากหลายรูปแบบ รวมทั้งอาจมีผู้ประเมินบางคนนำเอาบทความ

ที่ตนเองประเมินไปเขียนเป็นบทความของตน เป็นต้น 11) ปัญหาการใช้ระบบการประเมินไปในทางที่ผิด (Higher Learning Research Communications, nd., online; Tancock, 2018, online) เช่นการบังคับให้อ้างอิงบทความของวารสาร หรือของผู้ประเมินเพื่อเพิ่มคะแนนนิยมของบทความหรือวารสารเพื่อการจัดอันดับวารสาร เป็นต้น 12) ปัญหาความขัดแย้งในผลประโยชน์ (Elsevier, 2020, online; Tancock, 2018, online) เช่น ผู้ประเมินมีส่วนได้ส่วนเสียในบทความที่ประเมินในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เป็นผู้ควบคุมดัชนีพจนานุกรมที่ผู้เขียนนำมาเขียนบทความ เป็นต้น

2. กลยุทธ์การแก้ไขปัญหา

กลยุทธ์ที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ มี 12 ประการ ประกอบด้วย 1) การขึ้นทะเบียนผู้ประเมิน วิธีการนี้จะช่วยให้วารสารสามารถคัดเลือกผู้ประเมินที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุดได้และทำให้ได้ผู้ประเมินที่มีความตั้งใจอาสาสมัครเข้ามาเป็นผู้ประเมิน (Elsevier, 2020, online) 2) การให้ผู้ประเมินให้การรับรองการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ สามารถดำเนินการโดยให้ผู้ประเมินลงนามรับรองในแบบประเมินซึ่งเป็นการป้องกันการมีผลประโยชน์ทับซ้อนและปัญหาการประพฤติผิดจรรยาบรรณวิชาชีพในประเด็นต่าง ๆ ได้ (AJE., 2020, online; Wiley, 2000-2020, online) 3) การจัดฝึกอบรมเพื่อแต่งตั้งเป็นผู้ประเมิน จัดการฝึกอบรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อรับใบอนุญาตโดยต้องผ่านการสอบทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติ (Min, 2005, pp. 293-308; Schroter et al., 2008, pp. 507-514; Wiley, 2000-2020, online) 4) การจัดระบบการเป็นผู้ประเมินฝึกหัด (Peer reviewer trainee) ให้ผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมทำหน้าที่เป็นผู้ประเมินฝึกหัดหรือผู้ช่วยผู้ประเมินโดยมีผู้ประเมินหลัก เป็นพี่เลี้ยงหรือผู้ฝึกหัด (Mentor) แล้วจึงแต่งตั้งเป็นผู้ประเมิน (Castillo, 2014, pp. 211-215; Picciotto, 2018, p. 511) 5) การตอบแทนผู้ประเมิน สามารถดำเนินการได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ (Carroll, 2018, online) ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน เช่น การจ่ายค่าตอบแทนในจำนวนที่เหมาะสม รวมทั้งการออก ประกาศนียบัตรหรือหนังสือรับรองเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่าง ๆ เป็นต้น 6) การนำผลงานไปประกอบการพิจารณาความดีความชอบของผู้ประเมิน (eContent Pro., 2017, online) หรือเป็นผู้ได้รับรางวัลผู้ประเมินดีเด่น เป็นต้น 7) การนำผลงานไปใช้ในการกำหนดตำแหน่งวิชาการของผู้ประเมิน (eContent Pro., 2017, online) วิธีการดังกล่าวนี้ จะช่วยให้หน่วยงานต้นสังกัดตอบแทนผลการปฏิบัติงานของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้อีกทางหนึ่งด้วย 8) การประกวดผู้ประเมินดีเด่น แล้วให้รางวัลประกาศเกียรติคุณ เป็นต้น (Publons, 2019, online) 9) การอำนวยความสะดวกอื่นแก่ผู้ประเมิน เช่น การให้เป็นสมาชิกวารสารโดยยกเว้นค่าสมาชิก เป็นต้น (eContent Pro., 2017, online) 10) การตัดชื่อออกจากบัญชีรายชื่อผู้ประเมินในกรณีที่มีการประพฤติผิดจรรยาบรรณวิชาชีพ (Brainard, 2018, online) 11) การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ตรวจสอบการโจรกรรมทางวรรณกรรมในวงวิชาการ (Joungtrakul, 2019, p. 1) 12) การเผยแพร่ระบบการประเมินให้เป็นที่รับรู้อย่างกว้างขวาง เช่น การจัดประชุมวิชาการว่าด้วยระบบการประเมินบทความ (Peere, 2020, online) เป็นต้น

สรุป

ระบบการประเมินบทความโดยผู้ประเมินก่อนการตีพิมพ์ (Peer review) มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งคือระบบการใช้กรรมการผู้ประเมินบทความ (Refereeing) เป็นการให้ผู้ประเมินตรวจสอบและประเมินบทความวิชาการก่อนอนุมัติให้ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ ระบบนี้มีการใช้มาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 289 ปีแล้ว ในประเทศไทยได้นำมาใช้ระยะหนึ่งแต่เป็นที่แพร่หลายเมื่อได้รับการกำหนดให้เป็นเงื่อนไขหลายอย่างโดยทางราชการ เช่น การจบการศึกษาหรือการกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ เป็นต้น วัตถุประสงค์สำคัญของระบบนี้คือ เพื่อให้ได้บทความวิชาการที่มีคุณภาพและเพื่อช่วยให้ผู้เขียนบทความมีข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุงบทความของตน

ให้มีคุณภาพสูงขึ้นรวมทั้งเป็นการสร้างเครือข่ายนักวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพงานวิชาการให้กว้างขวางยิ่งขึ้น บทความทางวิชาการที่นิยมตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมีห้าประเภท คือ บทความจากต้นฉบับงานวิจัย บทความปริทรรศน์ บทความกรณีศึกษา บทความระเบียบวิธี และบทปริทรรศน์หนังสือ ส่วนรูปแบบการประเมินที่นิยมใช้กันมากมีสี่ประเภทคือ แบบการปกปิดเดี่ยว แบบการปกปิดคู่ แบบการปกปิดสามด้าน และแบบเปิด โดยแต่ละประเภทมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันไป แบบการประเมินที่ปกปิดสองฝ่าย เป็นแบบที่นิยมมากที่สุดเนื่องจากเชื่อว่าสามารถช่วยลดปัญหาและอคติได้ดีกว่าแบบอื่น ๆ และแบบนี้มีความเหมาะสมกับบริบทของไทยมากที่สุด แม้ว่าระบบนี้จะมีข้อดีหลายอย่างแต่ก็มีข้อเสียหลายประการ และได้มีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงระบบนี้อย่างต่อเนื่อง และในบทความนี้ได้นำเสนอปัญหาท้าทาย 12 ประการ พร้อมทั้งกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหา 12 ประการ เพื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถนำไปพิจารณาดำเนินการให้บังเกิดผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Academy of Management Review. (2019). *Academy of Management Review*. Retrieved December 30, 2019, from <https://journals.aom.org/journal/amr>
- AJE Scholar. (2019). *How to Publish a Book Review*. Retrieved December 30, 2019, from <https://www.aje.com/arc/how-to-publish-a-book-review/>
- AJE. (2020). *The Ethics of Peer Review*. Retrieved January 6, 2020, from <https://www.aje.com/arc/ethics-peer-review/>
- APA. (2010). *American Psychological Association (APA) Guide Sixth Edition*. Retrieved May 27, 2020, from <https://www.eiu.edu/edadmin/pdf/9%2027%202010%20American%20Psychological%20Association%20Guide%20Revised.pdf>
- Belluz, J., & Hoffman, S. (2015). *Let's stop pretending peer review works*. Retrieved January 8, 2020, from <https://www.vox.com/2015/12/7/9865086/peer-review-science-problems>
- BMC. (2019). *Peer review process*. Retrieved December 27, 2019, from <https://www.biomedcentral.com/getpublished/peer-review-process>
- Brainard, J. (2018). *NIH moves to punish researchers who violate confidentiality in proposal reviews*. Retrieved January 8, 2020, from <https://www.sciencemag.org/news/2018/03/nih-moves-punish-researchers-who-violate-confidentiality-proposal-reviews>
- Call for Papers. (2019). *Call for Paper Submission*. Retrieved December 30, 2019, from <https://call-for-papers.sas.upenn.edu/cfp/2019/03/26/call-for-journal-submissions>
- Carroll. (2018). *Peer Review: The Worst Way to Judge Research, Except for All the Others-The New York Times*. Retrieved January 8, 2020, from <https://www.nytimes.com/2018/11/05/upshot/peer-review-the-worst-way-to-judge-research-except-for-all-the-others.html>
- Castillo, M. (2014). Trainees in Peer Review: Our Experience. *AJNR Am J Neuroradiol*, 35, 211-215.
- Cockburn, W. & Deluyker, H. (2016). Six principles for EU peer review. *Nature* (531, 305). Retrieved January 1, 2020, from <https://www.nature.com/articles/531305c>
- Collabra: Psychology. (2015). *Peer review: are you actually volunteering your time?*. Retrieved January 4, 2020, from <https://medium.com/@CollabraOA/peer-review-are-you-actually-volunteering-your-time-be3ca06b891e>

- Council of Science Editors. (2020). *Reviewer Roles and Responsibilities*. Retrieved January 4, 2020, from <https://www.councilscienceeditors.org/resource-library/editorial-policies/white-paper-on-publication-ethics/2-3-reviewer-roles-and-responsibilities/>
- eContent Pro. (2017). *A Closer Look at the Common Challenges in Peer Review*. Retrieved January 8, 2020, from <https://www.econtentpro.com/blog/common-challenges-in-peer-review/49>
- Elsevier. (2019). *What is peer review?*. Retrieved December 27, 2019, from <https://www.elsevier.com/reviewers/what-is-peer-review>
- Elsevier. (2020). *Conflict of Interest Guidelines for Reviewers*. Retrieved January 8, 2020, from <https://www.journals.elsevier.com/journal-of-systems-and-software/policies/conflict-of-interest-guidelines-for-reviewers>
- Elsevier. (2020). *Register as Volunteer*. Retrieved January 6, 2020, from <https://www.journals.elsevier.com/biotechnology-reports/volunteer-for-peer-review/register-as-volunteer>
- Elsevier. (2020). *Volunteer for Review*. Retrieved January 4, 2020, from <https://www.journals.elsevier.com/materials-science-and-engineering-a/peer-review/volunteer-for-review-msea>
- Enago Academy. (2018). *Should Journals Begin Rewarding Peer Reviewers?*. Retrieved January 8, 2020, from <https://www.enago.com/academy/should-journals-begin-rewarding-peer-reviewers/>
- Explorable. (nd.). *Academic Journals*. Retrieved December 30, 2020, from <https://explorable.com/academic-journals>
- Falkenberg, L. J. & Soranno, P. A. (2018). *Reviewing Reviews: An Evaluation of Peer Reviews of Journal Article Submissions*. Retrieved January 8, 2020, from <https://aslopubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/lob.10217>
- Frontiers Science & research news. (2016). *A History of Academic Peer Review*. Retrieved December 30, 2019, from <https://blog.frontiersin.org/2016/09/15/a-history-of-academic-peer-review/>
- Higher Learning Research Communications. (nd.). *Peer Reviewer Manual*. Retrieved January 8, 2020, from https://www.hlrcjournal.com/index.php/HLRC/peer_reviewer_manual
- HSPC. (2016-2019). *The Peer Review Process and System*. Retrieved December 27, 2019, from <https://www.heighpubs.org/peer-review-process-and-system.php>
- Insight Medical Publishing. (2020). *Editorial Board Responsibilities*. Retrieved January 4, 2020, from <http://www.imedpub.com/editorial-board-responsibilities.php>
- Joungtrakul, J. (2019). Academic Plagiarism : Negative Consequences and preventive Strategies. *NRRU Community Research Journal*, 13(3), 1-15. (In Thai)
- Kelly, J., Sadeghieh, T., & Adeli, K. (2014). Peer Review in Scientific Publications: Benefits, Critiques, & A Survival Guide. *EJIFCC*, 25(3), 227-243.
- Knowledge Base. (nd.). *Becoming a Volunteer Reviewer*. Retrieved January 4, 2020, from https://cgscholar.com/cg_support/en/docs/40-become-a-volunteer-reviewer
- Lasker, S. P. (2018). Peer Review system: A Golden standard for publications process. *Bangladesh Journal of Bioethics*, 9(1), 13-23.

- Lee, A. D., Green, B. N., Johnson, C. D., & Nyquist, J. (2010). How to Write a Scholarly Book Review for Publication in a Peer-Reviewed Journal. *J Chiropr Educ*, 24(1), 57-69.
- MacCuspie, R. B., & Drake, C. (2014). A framework for identifying performance targets for sustainable nanomaterials. *Sustainable Materials and Technologies*, 1-2, 17-25.
- Malcom, D. (2018). It's Time We Fix the Peer Review System. *Am J Pharm Educ*, 82(5), 7144.
- McNair, R., Phuong, H. A. Le., Cseri, Levente., & Szekely, G. (2019). Peer Review of Manuscripts: A Valuable yet Neglected Educational Tool for Early-Career Researchers. *Education Research International*, 1-9.
- Min, H-T. (2005). Training students to become successful peer reviewers *System*, 33(2005), 293-308.
- Mortimer, S. (2018). *The Mess That Is Peer Review, and What Should Be Done About It*. Retrieved January 8, 2020, from <https://www.biospace.com/article/the-mess-that-is-peer-review-and-what-should-be-done-about-it/>
- NHMRC. (2013). *Principles of peer review*. Retrieved January 1, 2020, from <https://www.nhmrc.gov.au/about-us/resources/principles-peer-review>
- Peere. (2020). *PEERE International Conference on Peer Review 2020*. Retrieved January 8, 2020, from <https://www.peere.org/conference/>
- Picciocto, M. (2018). Editorial: New Reviewer Mentoring Program. *The Journal of Neuroscience* 18(3), 511.
- Pomeroy, R. (2018). *When Will Peer Reviewers Finally Get Paid?*. Retrieved January 9, 2020, from https://www.realclearscience.com/blog/2018/05/19/when_will_peer_reviewers_finally_get_paid.html
- Publons. (2019). *Honoring the Top Peer Reviewers for 2019*. Retrieved January 8, 2020, from <https://publons.com/blog/honoring-the-top-peer-reviewers-for-2019/>
- Ravindran, S. (2016). *Getting credit for peer review*. Retrieved December 31, 2019, from <https://www.sciencemag.org/careers/2016/02/getting-credit-peer-review>
- Richard, E., & Shulenburger, D. (2003). The High Cost of Scholarly Journals (And What to do About It). *Change*, November/December 2003, 10-19.
- Schroter, S., Black, N., Evans, S., Godlee, F., Osorio, L., & Smith, R. (2008). What errors do peer reviewers detect, and does training improve their ability to detect them? *J R Soc Med*, 101(10), 507-514.
- Seeber, M. & Zaharie, M. (2018). *Rewarding peer reviewers: a problem of adverse selection?*. Retrieved January 8, 2020, from <https://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2018/10/31/rewarding-peer-reviewers-a-problem-of-adverse-selection/>
- Shema, H. (2014). *The Birth of Modern Peer Review*. Retrieved December 30, 2019, from <https://blogs.scientificamerican.com/information-culture/the-birth-of-modern-peer-review/>
- Smith, R. (2006). Peer review: a flawed process at the hearth of science and journals. *J R Soc Med*, 99(4), 178-182.

- Springer Nature. (2020). *Peer-review policy*. Retrieved January 8, 2020, from <https://www.nature.com/nature-research/editorial-policies/peer-review#top>
- Springer. (2019). *Types of journal articles*. Retrieved January 8, 2020, from <https://www.springer.com/gp/authors-editors/authorandreviewertutorials/writing-a-journal-manuscript/types-of-journal-articles/10285504>
- Tancock, C. (2018). *When reviewing goes wrong: the ugly side of peer review*. Retrieved December 31, 2019, from <https://www.elsevier.com/connect/editors-update/when-reviewing-goes-wrong-the-ugly-side-of-peer-review>
- Tetzner, R. (2018). *Roles & Responsibilities of Journal Editors in Peer-Review Processes*. Retrieved January 4, 2020, from <https://www.proof-reading-service.com/en/blog/role-journal-editor-peer-review-process/>
- Thomas, S. P. (2018). Current Controversies Regarding Peer Review in Scholarly Journals. *Issues in Mental Health Nursing*, 39(2), 99-101.
- VTeX. (nd.). *How to tell if an article is peer reviewed? Find 5 key points checklist!*. Retrieved December 27, 2019, from <https://vtex.lt/blog/how-to-tell-if-an-article-is-peer-reviewed-find-out-5-key-points-of-peer-review-process/>
- Wiley. (2000-2019). *The peer review process*. Retrieved December 27, 2019, from <https://authorservices.wiley.com/Reviewers/journal-reviewers/what-is-peer-review/the-peer-review-process.html>
- Wiley. (2000-2020). *General and Ethical Guidelines for Reviewers*. Retrieved January 6, 2020, from <https://authorservices.wiley.com/Reviewers/journal-reviewers/how-to-perform-a-peer-review/general-and-ethical-guidelines.html>
- Wiley. (nd.). *Managing Peer Review*. Retrieved January 4, 2020, from <https://www.wiley.com/network/jouraleditors/static-2/managing-peer-review>
- Wordvice. (nd.). *How to Order Author Names and Why That Matters*. Retrieved January 4, 2020, from <https://wordvice.com/journal-article-author-order>

ผู้เขียนบทความ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มัลลิกา ธรรมจริยาวัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำ คณะบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เลขที่ 2086 ถนนรามคำแหง

แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240

Email: Munlikar9@gmail.com

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.จำเนียร จวงตระกูล

ศาสตราจารย์พิเศษ ประจำมหาวิทยาลัยฟาร์อีสต์

สาธารณรัฐเกาหลี (ประเทศเกาหลีใต้)

Email: professordrjj@gmail.com